

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 80% מן הרמה הרגילה

מועד חורף תשע"ט 2019

סמל שאלון: 34281

הפתרון נכתב על ידי לירון פנחסוב, גולן צברי ובעז הר-ציון
מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פרק ראשון

1. א. ציין-חוק שעות עבודה ומנוחה. הצג- החוק מגדיר את שעות העבודה וימי עבודה ומנוחה במשק. ליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי. ללא יהודים- בשישי, שבת או ראשון לפי בחירתם. הסבר-בקטע נכתב "לטענתם כדי להיות שחקני כדור רגל מקצועיים ולהתפרנס מעיסוק זה עליהם להשתתף במשחקים בשבת וכך נמנעת מהם הזכות שלא לעבוד ביום זה." - כלומר על פי שחקני הכדורגל בשל עיסוקם הם לא יכולים לקבל את הזכות לשבות ביום השבת וזאת בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה שבו נאמר שליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי.

ציין –מנגנון פיקוח וביקורת פורמלי. הצג- ביקורת שמקיימים גופים ומוסדות שלטוניים שהוסמכו לכך בחוק, דוגמת מבקר המדינה, נציב תלונות הציבור, מערכת המשפט וכן הפרלמנט, באמצעות אופוזיציה, ועדות הכנסת וכלים פרלמנטריים נוספים. הביקורת נעשית לשם הגבלת השלטון ופיקוח חוקיות פעולותיו, וזאת באמצעות פרסום דוחות ומסמכים רשמיים אחרים המציגים את פעולות השלטון. הסבר- בקטע נאמר "השחקנים עתרו לבג"ץ בבקשה שיורה לאכוף את החוק" - כלומר שחקני הכדורגל פנו למערכת בתי המשפט שהיא מנגנון ביקורת ופיקוח פורמלי וזאת בהתאם למנגנון פיקוח וביקורת פורמלי שבו נאמר ביקורת שמקיימים גופים ומוסדות שלטוניים שהוסמכו לכך בחוק.

2. א. ציין –הבחנה מותרת. הצג- הענקת יחס שונה לבני אדם שונים - כאשר השונות ביניהם רלוונטית לנושא הנידון. בכל מדינה קיימים חוקים רבים המבוססים על הבחנה. הסבר-בקטע נאמר "על פי חוק שנקבע בכנסת, סטודנט שיציג לפני המוסד להשכלה גבוהה שבו הוא לומד אישור רשמי שיש לו לקות למידה יהיה זכאי להתאמות מיוחדות בלימודים"- כלומר החוק קובע שבשל שונות רלוונטית שהיא לקות הלמידה, הסטודנט יקבל התאמות מיוחדות וייחודיות לו בהתאם להבחנה מותרת שבה נאמר שהענקת יחס שונה לבני אדם שונים - כאשר השונות ביניהם רלוונטית לנושא הנידון.

ב. ציין –חקיקת משנה. הצג - חקיקה המתבצעת על ידי הרשות המבצעת, השרים או רשות מקומית, וזאת באמצעות צווים, תקנות וחוקי עזר עירוניים. חקיקת משנה נועדה לאפשר ביצוע של חוקים ולקדם את המטרות שנקבעו בחקיקה ראשית. חקיקת משנה אינה יכולה לסתור חקיקה ראשית, והיא נתונה לפיקוח של ועדות הכנסת. הסבר-בקטע נאמר כי "השרים הממונים על יישום החוק התרשלו שכן הם עדיין לא קבעו את פרטי החוק שיאפשרו את הוצאתו לפועל" כלומר השרים לא חוקקו חקיקת משנה ולא אפשרו לקדם את המטרות שנקבעו בחוק וזאת בהתאם לתפקיד הממשלה בחקיקת משנה שבו נאמר חקיקת משנה נועדה לאפשר ביצוע של חוקים ולקדם את המטרות שנקבעו בחקיקה ראשית.

פרק שני

3. **הצג:** הזכות לקניין- זכות בסיסית לפיה כל אדם זכאי להחזיק ברכוש ולעשות בו כרצונו. יתרה מזאת, אין לפגוע בקניינו החומרי או הרוחני של אדם.

4. **ביטוי ראשון** – שימוש בשפה הערבית בשלטי הכוונה, במוסדות החינוך הערביים, באמצעי התקשורת הממלכתיים חייבים לשדר תוכניות בשפה הערבית. **ביטוי שני** – בתי דין על פי דתם בנושאים של מעמד אישי .

5. **הצג – שלטון החוק** - עיקרון דמוקרטי לפיו קיימת חובת הציות לחוק חלה על כולם: האזרחים ורשויות השלטון כאחד. ישנה מערכת חוקים אחת שכולם כפופים לה ושווים בפניה, וזאת כאשר החוקים נחקקים ע"י הרשות המחוקקת בהליך דמוקרטי.

6. **הצג: ייצוג האזרחים** – הכנסת מייצגת את ריבונות האזרחים ואת העמדות השונות בחברה. **הצג – מינוי בעלי תפקידים** – הכנסת בוחרת בעלי תפקידים בכירים כמו נשיא המדינה ומבקר המדינה.

7. **הצג- דמוקרטיה רפובליקנית** - תפיסה זו רואה את הפרט הן כיחיד והן כחלק מקהילה לאומית או אזרחית. לפי תפיסה זו, תפקיד המדינה אינו מתמצה בשמירה על חופש הפרט, אלא שהמדינה נועדה גם כדי לאפשר את טובת הכלל ומימוש ערכי הקהילה המשותפים, אשר נקבעים בהליך דמוקרטי. בדמוקרטיה רפובליקנית נשמרות זכויות הפרט של כל האזרחים, גם אלו שאינם שייכים לקבוצת הרוב הלאומית.

8. **סוגיית מיהו יהודי**- מדינת ישראל התמודדה במהלך השנים עם השאלה מהי הגדרתו המדויקת של יהודי הזכאי לעלייה לארץ מתוקף חוק השבות. בתיקון לחוק השבות שבוצע בשנת 1970 נקבע כי "יהודי הוא מי שנולד לאם יהודייה או שנתגייר - והוא אינו בן דת אחרת". החוק אינו מגדיר מהו הגיור המאפשר הגדרה כיהודי לצורך החוק, והנושא נתון למחלוקת ציבורית רבת שנים. **המחלוקת** – קיימת מחלוקת בין הזרם האורתודוקסי לזרם הרפורמי בנושא סוגיית הגיור, על פי הזרם האורתודוקסי גיור חייב להעשות על פי ההלכה ורק הם מוסמכים לגייר. לעומת זאת הרפורמים בענייני גיור מגדירים כיהודי אדם שאביו יהודי, אם אותו אדם גדל כיהודי וקיבל חינוך יהודי. מחלוקת זו באה לידי ביטוי בסוגיית מיהו יהודי בכך שבתיקון לחוק נכתב יהודי הוא מי שאמו יהודייה, או שנתגייר ואינו בן דת אחרת .

9. **אשכול תקשורת ופוליטיקה בישראל:** **הצג - חסיון עיתונאי** - כלל אשר פוטר עיתונאי מהחובה לחשוף במשפט או בחקירה את זהות המקור שמסר לו מידע, זאת אלא אם בית המשפט הפעיל את סמכותו והחליט להורות להסיר את החיסיון.

הצג – חופש הביטוי - לכל אדם הזכות להביע את עמדותיו בתחומים שונים ולהפיץ אותן בפומבי בדרכים שונות, למשל בדיבור, בכתב, בתקשורת, באמנות, בלבוש ועוד. **הסבר** - קיומו של החיסיון העיתונאי מאפשר חופש ביטוי בין היתר בתקשורת ומאפשר לעיתונאי להביע את עמדותיו ועמדות המקור באופן חופשי.

10. אשכול בחירות ומפלגות: הצג- שיטת הבחירות היחסית: המפלגות זוכות לייצוג בכנסת על פי כוחן היחסי העולה מספירת קולות המצבעים. רק מפלגה שעברה את אחוז החסימה זוכה לייצוג בכנסת

הצג- מערכת רב מפלגתית: קיימת אפשרות למפלגות רבות להתמודד בבחירות לפרלמנט ולכן לפרלמנט מפלגות רבות שלאף אחת מהן אין רוב מוחלט ולכן על מנת להקים ממשלה, המפלגות מקימות קואליציה המורכבת ממספר מפלגות.

הסבר- שיטת הבחירות בישראל תורמת לקיומה של מערכת רב מפלגתית, בכך ששיטת הבחירות היא יחסית ולכן מפלגות רבות יכולות להיבחר באופן יחסי לכמות הקולות בציבור.

11. אשכול: רשויות מקומיות:

הצג: שיטת הבחירות לתפקיד ראש רשות מקומית, היא בחירות אישיות, הבוחרים בוחרים את ראש הרשות שמית (בשמו) ובמידה ונבחר ברוב של מעל 40% הוא ראש הרשות ללא תנאי באם יש לו רוב תומכים במליאת המועצה. במקביל הבוחרים בוחרים בפתק שני את חברי המועצה.

הצג: **חובות האזרח וערכים אזרחיים** - על כל אזרח מוטלת החובה החובה לציית לחוק ולחובות הקבועות בו, כמו תשלום מיסים, שירות צבאי, נאמנות למדינה ועוד. בנוסף, ישנו ערך אזרחי בתרומה לקהילה ולמדינה וכן להשתתפות בעיצוב החיים הציבוריים, למשל באמצעות הצבעה בבחירות, מעורבות אזרחית, ביקורת השלטון ועוד.

הסבר: הבחירות לתפקיד ראש רשות מקומית, מאפשרות לאזרח לממש את חובות האזרח וערכים אזרחיים, בכך שממש את הערך של השתתפות בעיצוב החיים הציבוריים שהוא חלק מחובות האזרח וערכים ציבוריים.

12. אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

הצג: **תפקידו של נציב תלונות הציבור** – כל אדם רשאי להגיש תלונה לנציב תלונות הציבור, בכל נושא ובכל עניין, באם הוא סבור שנפגע ישירות ממעשה ו/או מחדל של אחד הגופיים השלטוניים הנתונים לביקורת של מבקר המדינה.

הצג: **עקרון הגבלת השלטון:** מכיוון שהשלטון מחזיק באמצעים שונים המעניקים לו עוצמה רבה, כמו מקורות מידע, מנגנוני אכיפה, משאבים כלכליים ואנושיים ועוד, קיימת סכנה שהוא ינצל את כוחו לרעה ויפגע בזכויות אדם ואזרח או בזכויות קבוצה. משום כך, חשוב לרסן את כוחו ועוצמתו של השלטון ולמנוע עריצות, וזאת ניתן לעשות באמצעות הפרדת הרשויות ובאמצעים פורמליים ובלתי-פורמליים שונים.

הסבר: עקרון הגבלת השלטון בא לידי ביטוי בתפקיד נציב תלונות הציבור, בכך שבפניית האזרחים אליו, כאשר סבור כי נפגע ע"י אחת מרשויות השלטון, בסמכותו של הנציב לפקח ולבקר את פעולות השלטון.

פרק שלישי

13. **הצג-מאפיינים יהודים בהכרזת העצמאות-** מאפיין ראשון -שם המדינה, שם מדינת ישראל הינה שמו של יעקב המשקף את תורת ישראל, הלקוח מתורת ישראל. מאפיין שני – פתיחת שערי מדינת ישראל לכל היהודים בעולם. **הסבר :** ניתן לראות על פי הקטע " ולכל יהודי העולם יש זכות לעלות אליה," בכך מובא בקטע זכותם של היהודים לעלות למדינת ישראל מתוך הכרזת העצמאות.

14. **הצג- עקרון שלטון העם-** עקרון יסוד בדמוקרטיה, לפיו כלל האזרחים הם הריבון ומקור הסמכות במדינה. האזרחים בוחרים נציגים לשלטון, לזמן קצוב המוגדר בחוק, כדי שיפעלו בשמם ולמענם. **הסבר:** ניתן לראות על פי הקטע "ההבנה שהמדינה היא של האזרחים והם שקובעים כיצד היא תתנהל ובידי מי".

15. **הצג- עקרון ההסכמיות-** עיקרון דמוקרטי שמשמעותו הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים. ניתן לראות מתח בין פלורליזם, המעודד ריבוי דעות, לעיקרון זה – אשר מחזק ערכים משותפים ולעתים אף אחידות. על פי הקטע "אני סבור שכדי שנוכל להמשיך יחד עלינו למצוא את המשותף בין חלקי החברה ולצמצם את הניגודים ואת נקודות החיכוך ביניהם. עלינו לחפש את המאחד ולא את המפריד, להיות מתונים ולא קיצוניים ולקבל על עצמנו מערכת ערכים משותפת יהודית ודמוקרטית", כלומר עמדתו של כותב המאמר היא שעלינו כחברה לחפש את המאחד והמשותף כדי לגשר על אי הסכמה ולהסכים על מערכת ערכים יהודית ודמוקרטית וזאת בהתאם לעקרון ההסכמיות שבו נאמר הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים.

16. **ציין :זהות דתית תרבותית -עמדה מסורתית - הצג:** מדינת ישראל צריכה להיות יהודית ודמוקרטית תוך שימור האופי היהודי במרחב הציבורי. המדינה צריכה לבטא הזדהות כללית עם ערכי הדת, אך לא מתוך הקפדה מלאה של ההלכה הדתית. **הסבר :** ניתן לראות על פי הקטע- "רבים מאזרחי המדינה ובהם אני נמנעים מנסיעה במכונית ביום הכיפורים מתוך כבוד למורשת ולדת שלנו גם אם איננו רואים עצמנו להלכה במלואה" - כלומר רבים מהאזרחים מכבדים את הדת והמורשת אך לא מחויבים להלכה היהודית וזאת בהתאם לעמדה המסורתית שבה נאמר המדינה צריכה לבטא הזדהות כללית עם ערכי הדת, אך לא מתוך הקפדה מלאה של ההלכה הדתית.

17. ציין-עמדת מדינת לאום יהודית של כלל אזרחיה.

הצג- הגישה השלטת בישראל ולפיה מדינת ישראל היא מדינת לאום של העם היהודי המזוהה עם היהודים בארץ ובתפוצות, אך גם מחויבת לשוויון זכויות לאזרחיה הלא-יהודים. **הסבר:** על פי הקטע בביקור שערך אחד משרי הממשלה ביישוב ערבי בצפון הארץ הוא אמר כי ישראל היא אמנם מדינה יהודית, אך היא מחויבת במתן שוויון זכויות לחברה הערבית, כלומר למרות שהמדינה מוגדרת כמדינה יהודית יש לה מחויבות למתן שוויון לאזרחים הערבים וזאת בהתאם לעמדה מדינת לאום יהודית של כלל אזרחיה שבה נאמר שמדינת ישראל היא מדינת לאום של העם היהודי המזוהה עם היהודים בארץ ובתפוצות, אך גם מחויבת לשוויון זכויות לאזרחיה הלא יהודים.

18. **ציין- חוק יסוד כבוד האדם וחירותו. הצג-** חוק יסוד זה מפרט את זכויות היסוד של האדם בישראל, אשר כוללות את הזכות לחיים ולשלמות הגוף, הזכות לקניין, הזכות לכבוד ולפרטיות וחופש התנועה. בחוק יסוד זה קיימת פסקת הגבלה שקובעת שניתן לחוקק חוק הסותר את הזכויות שבחוק היסוד - רק בתנאי שהוא הולם את ערכיה של מדינת ישראל, נועד לתכלית ראויה ופגיעתו בזכות מידתית. שאלת פרשנותו המרחיבה של החוק והשימוש שעושה בו בית המשפט כבסיס לפסילת חקיקה של הכנסת נתונה במחלוקת ציבורית. **הסבר:** על פי הקטע "מצב זה הוא בניגוד לחובה להימנע מענישה אכזרית ובלתי אנושית ויש בו משום השפלה ללא צורך של האסירים והפרה של זכויות היסוד שלהם" - כלומר הצפיפות הגבוהה גורמת לענישה אכזרית ובלתי אנושית והשפלה של האסירים, וזאת בניגוד לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו שבו מפורטות זכויות היסוד של האדם בישראל הכוללות את: הזכות לחיים ולשלמות הגוף, הזכות לקניין, הזכות לכבוד ולפרטיות וחופש התנועה.

19. **ציין-זכויות פוליטיות הצג-** זכויות הקשורות לתחום הפוליטי, כלומר לשותפות האזרח בניהול המסגרת המדינית. חלק מזכויות אלו הן זכויות אזרח אשר מוענקות רק לאזרחי המדינה, כמו הזכות לבחור ולהיבחר והזכות להתארגן כמפלגה המתמודדת בבחירות. זכויות אחרות נובעות מזכויות טבעיות ואינן מוגבלות לאזרחי המדינה בלבד, כמו חופש ההפגנה והמחאה והאפשרות לבקר את השלטון. ניתן לראות על פי הקטע " רבים מהם עושים זאת הרחק מן המקום שבו הם אמורים להצביע ולכן קשה להם לממש את זכותם" כלומר אלפי אנשים ביום הבחירות עובדים בארגון הבחירות רחוק מהמקום שבו הם מצביעים ולכן קשה להם לממש את זכותם להצביע, וזאת בניגוד לזכויות פוליטיות שבם נאמר שחלק מהזכויות הפוליטיות היוצאות מתוך זכויות האזרח הן הזכות לבחור ולהיבחר.

20. א. **טענה**- אני תומך בקיום של בתי ספר פרטיים חדשים שהגישה החינוכית ותוכנית הלימודים שלהם מיוחדות ומתאימות לתלמידים רבים.

ב. **נימוק לעמדתי על פי הזכות/ערך החרות** - שבו נאמר ש לכל אדם זכות להחליט, לפעול או להימנע מפעולה - על פי רצונו החופשי. בהיבט השלילי, הכוונה היא שאין לשלול את חירותו של אדם על ידי מעצר או על ידי הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו. מזכות זו נגזרות שורה של חירויות, כמו חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת, החופש מדת ועוד. בכל מדינה וחברה קיימים חוקים שונים המגבילים בהכרח את הזכות לחירות ונגזרותיה, כאשר היקף הפגיעה ואופיה שנויים במחלוקת ציבורית בכל חברה דמוקרטית כלומר זכותם של התלמידים והוריהם לבחור ללמוד בכל מקום שתואם את ערכיהם ורצונם.

ג. **נימוק לעמדה המנוגדת:** הנימוק לעמדה המנוגדת מבוסס על הזכות לשוויון. **הצג**- אין להפלות אדם בשל מאפיינים שאינם רלוונטיים לעניין הנדון, כמו מאפייני זהות, השתייכות קבוצתית, מוגבלות או סממנים חיצוניים כלשהם. במובן המצומצם, לכל אדם הזכות לשוויון בפני החוק ולשוויון פוליטי, כלומר הזכות לבחור ולהיבחר. במובן הרחב, אנשים זכאים לשוויון הזדמנויות במובן הכלכלי והחברתי. אופני היישום הראויים של הזכות לשוויון שנויים במחלוקת ציבורית בכל חברה דמוקרטית. כלומר זכותם לשוויון הזדמנויות במובן החברתי כלכלי של התלמידים שלא מתאפשר להם מסיבות כלכליות להתקבל לבתי הספר הפרטיים נפגעת.

21. א. **טענה**- אני תומך בדרישת ההורים לאסור כניסה של ילדים שלא חוסנו נגד חצבת למוסדות החינוך.

ב. **נימוק לעמדתי על פי הזכות לחיים ובטחון** -זכות בסיסית לפיה אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם ויש להבטיח לכל אדם ביטחון אישי. למדינה יש חובה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים. כלומר כאשר מאפשרים לתלמידים שלא חוסנו להיכנס למוסדות החינוך נפגעת זכותם לחיים וביטחון של כלל הנמצאים במוסדות החינוך והם יכולים להידבק ולחלות.

ג. **נימוק לעמדה המנוגדת:** הנימוק לעמדה המנוגדת מבוסס על הזכויות החברתיות כלכליות חברתיות ובתוכם הזכות לחינוך. **הצג**- זכויות אלו מוענקות לפרטים ע"י המדינה, וזאת במטרה להבטיח קיום אנושי בכבוד ורמת חיים בסיסית. מתן הזכויות נעשה באמצעות הקצאת משאבים ושירותים, כאשר היקף הזכויות תלוי בגישה החברתית-כלכלית הנהוגה במדינה. מכאן שבמדינות דמוקרטיות רבות זכויות אלה מוענקות בצורה מוגבלת ומדודה. בין זכויות אלו ניתן למנות את הזכות לשירותי בריאות, לחינוך, לביטחון סוציאלי ולרמת חיים בסיסית, לדיור, וכן זכויות עובדים שונות. כלומר זכותם של התלמידים לקבל חינוך שהוא שרות הניתן ע"י המדינה במסגרת הזכויות החברתיות כלכליות ולא ניתן למנוע מהם את הכניסה למוסדות החינוך ולקבלת חינוך.